

Ekologisk hållbarhet, småjordbrukare och EU

**En analys av Europeiska kommissionens förslag till
nytt frödirektiv**

Av: Anna Olin

Handledare: Mona Petersson & Madeleine Hurd
Södertörns högskola | Institutionen för naturvetenskap, miljö och teknik
Kandidatuppsats 15 hp
Miljövetenskap | Höstterminen 2021
Europaprogrammet, inriktning Miljövetenskap

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Sammanfattning

Europeiska kommissionen har presenterat ett nytt frödirektiv som bättre matchar EU:s hållbarhetsmål, *The Green Deal*. EU:s gemensamma jordbrukspolitik bygger dock på en idé som gör att det främst är storskaliga jordbruk som gynnas av den tekniska utveckling som förslaget innebär. I periferin finns småskaliga jordbrukare vars åsikter sällan beaktas. Syftet med studien är att undersöka vilka effekter en förändring av EU:s nuvarande frödirektiv potentiellt kan ha på jordbrukarens ekologiska hälsa och, i samband med detta, framtiden för småjordbrukare. Studien visar till slut att EU:s förslag till nytt frödirektiv kan förstås i enlighet med Dryzeks beskrivning av de två just nu dominanta miljödiskurserna, ”hållbarhet” och ”ekologisk modernisering”, vilka också både sammankopplas till småjordbrukares ekonomiska och ekologiska framtid.

- Hur vill det nya frödirektivet öka EU:s jordbrukshållbarhet? Vilka är dess konkreta förslag?
- Vilka ekologiska effekter kan komma av det nya frödirektivet?
- Vilka effekter kommer de olika alternativen i lagförslaget ge för stora respektive småjordbrukare?
- Vilken av Dryzeks diskurser ”ekologisk modernisering” och ”hållbarhet” stämmer bäst överens med de olika alternativen, och vad har detta för konsekvenser för jordbrukets långsiktiga hållbarhet?

Undersökningen gjordes genom en innehållsanalys på Europeiska kommissionens förslag samt på den rapport av konsultföretaget Inner City Fund (ICF) som kommissionen grundade sitt beslut på. Därefter applicerades en problematiserande dimension, en typ av diskursanalys, för att undersöka vilken diskurs som är mest dominant i EU:s förslag och vad denna dominans innebär både för jordbrukarens ekologiska hälsa samt småjordbrukarens intressen och behov.

Resultatet tyder på att förslaget i stor utsträckning kommer gynna storskaliga jordbruk och att det finns få intressen för att möta småjordbrukares behov. Resultatet tyder även på att ekologisk modernisering är den mest dominanta diskursen i förslaget, vilket öppnar förslaget för den kritik som också levererats mot ekologisk modernisering som hållbarhetsdiskurs.

Nyckelord: Europeiska kommissionen, Frödirektiv, Ekologisk modernisering, Hållbarhet

Abstract

The European Commission has presented a new seed directive that better matches the EU's sustainability goals, The Green Deal. However, the EU's common agricultural policy is based on an idea which means that it is mainly large-scale agriculture that benefits from the technological development that the proposal entails. In the periphery there are small-scale farmers whose opinions are rarely considered. The purpose of the study is to investigate the effects that a change in the EU's current seed directive could potentially have on the farmer's ecological health and, in connection with this, the future of smallholder farmers. Finally, the study shows that the EU's proposal for a new seed directive can be understood in accordance with Dryzek's description of the two currently dominant environmental discourses, "sustainability" and "ecological modernization", which are also linked to both small farmers' economic and ecological future.

- How does the new Seeds Directive want to increase the EU's agricultural sustainability? What are its concrete proposals?
- What ecological effects can come from the new seed directive?
- What effects will the different alternatives in the bill have on large and small farmers, respectively?
- Which of Dryzek's discourses "ecological modernization" and "sustainability" is most in line with the various alternatives, and what are the implications for the long-term sustainability of agriculture?

The study was carried out through a content analysis on the European Commission's proposal and on the report of the consulting firm Inner City Fund (ICF) on which the Commission based its decision. Subsequently, a problematizing dimension, a type of discourse analysis, was applied to examine which discourse is most dominant in the EU proposal and what this dominance means for both the farmer's ecological health and the small farmer's interests and needs.

The results indicate that the proposal will to a large extent benefit large-scale agriculture and that there are few interests in meeting the needs of small farmers. The results also indicate that ecological modernization is the most dominant discourse in the proposal, which opens the proposal to the criticism that has also been delivered against ecological modernization as a sustainability discourse.

Keywords: European Commission, Seeds Directive, Ecological Modernization, Sustainable development

English title:

Ecological sustainability, small-scale farmers, and the EU.

An analysis of the European Commission's proposal for a new seed active

Förord

Jag vill börja med att tacka mina handledare Mona Pettersson och Madeleine Hurd, utan er hade denna uppsats inte blivit av! Tack för era tankar och långa samtal där vi lyckats vända upp- och ner på uppsatsen och gjort den bättre!

Jag vill tacka Carolina som jag kunnat ringa mest hela tiden och jag vill tacka alla som orkade ta sig genom min långa text och som ville ge mig notes! Jag vill tacka mina föräldrar som orkade ta sig genom uppsatsen!

Men framför allt vill jag tacka min andra hälft, min partner David. Tack för att du läst genom uppsatsen tidiga morgnar innan kaffet kickat in och tack för att du lugnat mig och gett mig en hel drös med pepp.

Denna uppsats är något av det roligaste och svåraste jag gjort under min utbildning. Känner mig aldrig klar men så redo att vara klar.

Centrala begrepp

Följande definitioner är funna på infomea.org om inget annat anges. InfoMEA är en informationsportal för FN där information kan hittas gällande multilaterala miljöavtal, Multilateral Environmental Agreements (MEA) (Förenta Nationerna, u.d.).

Småjordbruk (small-scale farming) och storskaligt jordbruk: En gård med små tillgångar och liten tillgång på odlingsbar mark, mindre än 2 hektar, räknas som småjordbrukare. Begränsade tillgångar jämfört med andra jordbrukare inom sektorn samt till marknader, resurser och teknik. Enligt Förenta nationerna (u.d) måste småjordbrukare kämpa för att hålla sig konkurrenskraftiga. En storjordbrukare är allt över 2 hektar.

Matsäkerhet/livsmedelssuveränitet (food security): Matsäkerhet/livsmedelssuveränitet uppnås när människor alltid har ekonomisk och fysisk tillgång till näringsrik mat och säker mat som tillfredsställer behoven gällande matpreferenser och kost för att möjliggöra ett hälsosamt och aktivt liv.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	3
3. Bakgrund och tidigare forskning	4
3.1 Jordbruket och genetisk mångfald.....	4
3.2 CAP och The Green Deal.....	4
3.3 Frödirektivet	5
3.4 Fröutbyte som jordbrukares och mänskliga rättigheter	7
5. Kvalitativ textanalys som metod	9
6. Urval	12
7. Analytiskt ramverk	13
7.1 Ekologisk modernisering	13
7.1.1 Dryzeks diskurselement: ekologisk modernisering	14
7.1.2 Dryzeks kritiska punkter av ekologisk moderniseringsdiskursen	15
7.2 Hållbarhet	15
7.2.1 Dryzeks diskurselement: Hållbarhet	16
7.2.2 Dryzek kritiska punkter av hållbarhetsdiskursen	17
8. Resultat av innehållsanalys	18
8.1 Innehållsanalys.....	18
8.1.1 Alternativ 0 "Behåll rådande frödirektiv"	18
8.1.2 Alternativ 1" Förbättra förfaranden och samstämmighet i lagstiftningen och införa <i>ad hoc</i> -åtgärder för att öka hållbarheten"	18
8.1.3 Alternativ 2" Flexibilitet att anpassa sig till den tekniska utvecklingen, för att förbättra tillgången till genetiska resurser och att ta itu med hållbarhetsmålen på ett sammanhängande sätt"	20
9. Analys från Dryzeks diskurselement	24
9.1 Sammanfattning av resultat och analys.....	27
10. Diskussion.....	29
11. Slutsatser.....	31
Litteraturförteckning	32

1. Inledning

EU:s gemensamma jordbrukspolitik ses, enligt det som EU själv skriver på sin hemsida, som en viktig del av EU när det gäller att möta FN:s andra globala mål, att utrota hunger (Europeiska kommissionens webbplats, u.d.). Den gemensamma jordbrukspolitiken ska säkerställa tillgången på näringsrik mat för alla i EU samt skapa en säker livsmedelsexport till andra länder. En livsmedelsproduktion i större skala är därför viktig (Europeiska kommissionens webbplats, u.d.).

Detta har lett, i praktiken, till en satsning på storskaligt jordbruk vilket också gynnas av den frihandel och globalisering som tilltagit sedan 1990-talet. Samtidigt har EU nyligen antagit en hel del hållbarhetsmål, som innebär att attityder och praxis kring jordbruk, och särskilt storskaligt jordbruk, måste ändras. Den viktigaste är det s.k. Mål 15, som utgår ifrån att EU värnar om ekosystem och biologisk mångfald

Resultatet av dessa nya hållbarhetsmål har varit en ombedömning av EU:s jordbrukspolitik. Bland annat har Europeiska kommissionen nu lagt fram ett förslag på nytt s.k. frödirektiv.

Frödirektivet bestämmer vilka frön som ska få köpas och säljas inom EU. Målet har hittills varit att endast frön med stor kommersiell potential inom storjordbruk – vilket innebär t.ex. förutsägbarhet i fråga om grobarhet, avkastning och pålitlighet – ska vara tillgängliga. Därför måste alla som vill sälja frön få dessa ”certifierade”. Då detta är en dyr och komplicerad process så missgynnas de fröproducenter, som inte bedriver storskalig produktion. Därmed utesluts exempelvis de jordbrukare som satsar på frön som bidrar till hållbarhet, jordförbättring och biologisk mångfald. Detta missgynnar också småskaliga jordbrukare, då dessa förnekas rätten till att sälja sina egna frön. De nekas t.o.m. rätten att sälja grödor som produceras av sina egna frön – av ”livsmedelsäkerhetsskäl”. De tvingas därmed odla och konkurrera på storjordbrukets villkor, vilket sätter dem i en svår situation.

Det rådande frödirektivet prioriterar produktion, inte hållbarhet. Ett förslag om nytt frödirektiv har nu presenterats av Europeiska kommissionen som kan göra livsmedelsproduktionen mer hållbar. De olika alternativen är:

- Alternativ 0 ”Behåll rådande frödirektiv”
- Alternativ 1 är ”Förbättra förfaranden och samstämmighet i lagstiftningen och införa ad hoc-åtgärder för att öka hållbarheten”
- Alternativ 2 är ”Flexibilitet att anpassa sig till den tekniska utvecklingen, för att förbättra tillgången till genetiska resurser och att ta itu med hållbarhetsmålen på ett sammanhängande sätt”

De olika alternativen i förslaget ger olika resultat i praktiken. Att genomföra en förändring innebär en ändring i livet för jordbrukare. Ett storskaligt jordbruk som redan är aktuella med de senaste tekniska utvecklingarna kanske inte upplever samma svårighet till förändring som

en småjordbrukare då småjordbrukare inte har samma konkurrenskraft (Swinbank & Daugbjerg, 2009:5–6).

Denna uppsats ämnar undersöka vilka effekter EU:s förslag till nytt frödirektiv potentiellt kan ha på storskaliga och småskaliga jordbrukare samt vilka effekter lagförslaget kan ha ur ett ekologiskt perspektiv. Denna undersökning ämnar också undersöka vilken som är den mest dominerande diskursen i kommissionens lagförslag och vad detta innebär i fråga om hur de som författat frödirektiven uppfattar som det bästa sättet att uppnå det de definierar som hållbarhet.

2. Syfte och frågeställningar

Europeiska kommissionen har lagt fram ett nytt frödirektiv, vilken är baserad på Inner Citys Funds rapport, som ämnar att göra det europeiska jordbruket mer hållbart. Det finns två alternativ i förslaget. De båda alternativen innebär en stor teknisk utveckling och Alternativ 2 i förslaget ska tillgodose de hållbarhetsmål som EU vill uppnå. Studien ämnar undersöka alternativens ekologiska påverkan, rollen som stor-respektive småjordbruk ges inom direktivet, samt att undersöka vilken diskurs av de två mest dominanta miljödiskurserna idag är mest påtaglig i förslaget. Diskurserna som analyseras är de John Dryzek benämner ”ekologisk modernisering” och ”hållbarhet”.

Den jordbruksekonomi som EU för i sin gemensamma jordbrukspolitik gynnar storskaliga jordbruk och gör dem mer konkurrenskraftiga än småskaliga jordbruk. Studien ämnar undersöka huruvida det nya förslaget till frödirektiv främst gynnar storskaligt jordbruk samt att undersöka jordbrukares rätt till fröutbyte.

Frågeställning:

- Hur vill det nya frödirektivet öka EU:s jordbrukshållbarhet? Vilka är dess konkreta förslag
- Vilka ekologiska effekter kan komma av det nya frödirektivet?
- Vilka effekter kommer de olika alternativen i lagförslaget ge för stora respektive småjordbrukare?
- Vilken av Dryzeks diskurser ”ekologisk modernisering” och ”hållbarhet” stämmer bäst överens med de olika alternativen, och vad har detta för konsekvenser för jordbrukets långsiktiga hållbarhet?

3. Bakgrund och tidigare forskning

För att förstå frödirektivet måste vi sätta den i kontext. Här ges en inblick i EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), och dess syften, mål och effekter samt EU:s Green Deal och nuvarande frödirektivet. Dessa kan inte förstås utan att först beskriva sambandet mellan jordbruk och genetisk mångfald samt, till slut, kopplingen mellan frösuveränitet och mänskliga rättigheter.

3.1 Jordbruket och genetisk mångfald

Det finns en tydlig trend av en nedåtgående mångfald inom lantbruket, i Sverige har 75% av den genetiska variationen gått förlorad sedan 1900-talets början (Fogelfors, 2020: 134–135). I jordbruket har det skett ett systematiskt urval av frön från individer inom sädesslag som inte anses som drösnings-benägna, dvs. att individen inte tenderar att fröa av sig. På detta sätt har människan kunnat domesticera arter till sitt behov (Fogelfors, 2020:199). När denna variation förloras kan också några av de egenskaper som gör att grödan är resiliens försvinna. Om en gröda inte innehar sin resiliens kan sjukdomar, svampangrepp eller insektsangrepp förstöra en hel skörd (Fogelfors, 2020: 134–135). Om en genetisk variation saknas ses detta som negativt för artens överlevnad då genetisk utarmning försämrar artens duglighet att klara förändringar i dess miljö (Fogelfors, 2020:202). Lösningen är då att bespruta grödan med herbicider, pesticider eller fungicider (Fogelfors, 2020:141).

Ett storskaligt monokulturellt jordbruk kan även minska den biologiska mångfalden i området. Pollinerande insekter och fältvilt får en ensidig kost och växter som förr var en viktig del i växtföljdsjordbruk, så som rödklöver, har minskat sin areal med 90% i Sverige under 1900-talet (Fogelfors, 2020: 136). En fråga som ekologer har arbetat med i många år är om ett ekosystem med komplexitet och stor diversitet kan öka stabiliteten. Hypotesen i frågan är att ett ekosystem som är mer komplext, som har många olika arter, har en högre stabilitet. En tvär förändring i populationsmängd av en art i ett ekosystem med stor biologisk mångfald orsakar en reaktion hos andra arterna i samma ekosystem. Med stor mångfald blir förändringen i populationsmängden liten sett till hela systemet, med liten biologisk mångfald skulle en tvär förändring i populationsmängd kunna ha stora och katastrofala följder i ett ekosystem (Fogelfors, 2020:204). Som exempel kan vi ta en åker. Om det enbart odlas en typ av växt, raps, så kommer de humlor som bor i det området vara beroende av denna raps. Om rapsen råkar ut för någon typ av angrepp minskar tillgången på raps kommer humlorna behöva finna mat någon annanstans, vilket kan leda till svält för humlan. Men om det i stället fanns sjutton olika blomster på detta fält så skulle humlornas påverkan av rapsangreppet bli minimal och humlorna skulle inte råka ut för svält.

3.2 CAP och The Green Deal

1962 lanserades EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP). EU ville att detta skulle fungera som ett partnerskap mellan EU och jordbrukare. Målet med CAP är att göra livet bättre för jordbrukare, genom att stötta till en stabil inkomst samtidigt som de vill se ha en stor

produktion av livsmedel som ska vara prisvärda för konsumenten (Europeiska Kommissionen (c), u.d.).

EU baserar sin jordbruksekonomi på en idé som kallas jordbruksexceptionalism, vilket innebär att jordbrukare kan få en stor mängd bidrag. Motiveringen för detta är att jordbruksekonomin inte ser ut som andra typer av ekonomier då förändringar i klimat eller risker i biosäkerheten har påverkan på produktionsförutsättningarna, och som följd är riskabla för jordbrukare då det anses finnas risk för en ostabil inkomst (Swinbank & Daugbjerg, 2009:5–6). Swinbank & Daugbjerg (2009) menar även att det finns en risk att jordbruk riskerar att ha kroniskt dålig inkomst i en växande ekonomi och att detta är en del i att jordbrukssektorn har några få, men mycket stora, jordbruk och många småjordbrukare tvingas att lämna jordbrukssektorn på grund av dålig lönsamhet. Stora jordbruk blir mer konkurrenskraftiga då investering i ny teknik ger större möjlighet till större avkastning och möjlighet att ständigt sänka priser (Swinbank & Daugbjerg, 2009:5–6).

Europeiska kommissionen vill nu inkludera hållbarhet som en norm i livsmedelssystemet. *The Green Deal* har tagit fram för att hjälpa EU att minska nettoutsläppen av växthusgaser med minst 55% till 2030 jämfört med utsläppsnivåerna från 1990 (Europeiska Kommissionen (b), u.d.). Målet innefattar också att minska livsmedelssystemets klimatpåverkan med bakgrunden av klimatförändringarna och minskningen av den biologiska mångfalden (Europeiska Kommissionen (d), u.d.).

EU:s strategi i *The Green Deal* för ett hållbart livsmedelsystem heter *Farm to Fork* – strategin. EU menar att det finns möjligheter för aktörer att göra vetenskapliga upptäckter och använda sig av ny teknik i livsmedelskedjorna, samt möjlighet att öka efterfrågan på hållbar mat och öka gemenemans kunskap och medvetenhet kring hållbar mat. En del i strategin är att vända förlusten av biologisk mångfald och att säkerställa livsmedelssäkerhet samtidigt som maten ska vara tillräckligt prisvärd så att alla ska ha tillgång till den. I Farm to Fork- strategin ska även konkurrenskraften främjas samtidigt som det ses som viktigt att det förs en rättvishandel (European Commission, u.d.).

3.3 Frödirektivet

Europeiska kommissionen skriver i sitt arbetsdokument att de direktiv kring frön som nu är verksamma inte tjänar EU:s intressen gällande att genomföra ”*The Green Deal*”, samt att de inte är tillräckligt smidiga för att förbereda EU för klimatförändringar, säkerställa livsmedelssäkerhet och gynna biologisk mångfald¹.

Den politik som direktiven lutar sig på är den produktionspolitik som fanns 1960, med fokus på vikten av att ha en ökad produktion för att säkerställa matsäkerhet (European Commission,

¹ Efter en utvärdering som gjordes 2007–2008 framtogs det en handlingsplan under 2009 för att möta medlemsstaternas åsikter och önskemål (Europeiska Kommissionen (e), u.d.). Under 2013 framtogs det ett lagförslag om ny utsädeslag som röstades ner av medlemsstaterna. En av anledningarna var att lagförslaget förenklades till den grad att medlemsländerna upplevde att det föreslogs en ”one-size-fits-all” metod och flexibiliteten i implementeringen inte kvarstod (ICF, 2021:10).

2021:7–8). En del i Farm to Fork stategin är att ta fram ett nytt frödirektiv. EU:s rådande frödirektiv är uppbyggt av tolv olika direktiv² (ICF, 2021: ii). Det äldsta direktivet som fortfarande är aktivt är från 1966 och det direktiv som senast ändrats eller lagts till är från 2008 (Europeiska Kommissionen (e), u.d.).

Direktivet har en stor tolkningsmöjlighet vilket har resulterat i att medlemsstaterna implementerar lagstiftningen olika (European Commission, 2021:9). En konsekvens av detta är att jordbrukares inkomster och utgifter kan variera stort beroende på vilken medlemsstat de bor i. De stora producenterna och de stora jordbruken gynnas ekonomiska av rådande direktiv. Medlemsstater har en tendens att godkänna frön som främjar högre produktivitet snarare än biologisk mångfald.

För att ett frö ska få köpas och säljas måste det först genomgå ett certifieringssystem som säkerställer att produkten är säker. I Europa Rådets direktiv 66/402/EEG av den 14 juni 1966 om saluföring av utsäde av stråsäd beskrivs att det är viktigt att det nås ett ”tillfredsställande resultat av odling av stråsäd”. Resultatet nås om fröna ger stor produktion och att en stor produktion enbart kan nås om jordbrukaren använder sig av fröer som genomgått en systematisk växtförädling, det är dessa frön ses som stabila och enhetliga sorter.

För att säkerställa kvalitén genomgår fröer en kontroll, ”*Value for Cultivation and Use*”- Värde för odling och användning (VOA). Det finns olika kriterier kring vad som räknas som VOA, det kan hållbarhet och men även hög avkastning. Vilka kriterier som anses viktiga varierar mellan medlemsländerna, b.la. beroende på dess miljöpolitik, vilket hur frönas VOA definieras. Processen att bestämma fröernas VOA varierar i kostnad i olika medlemsstater och processen kan skifta mycket då det inte finns några gemensamma regler i direktiven om hur certifiering eller registrering skall genomföras (ICF, 2021:6–9, 28–29).

En producent som tar fram ett nytt frö kommer sannolikt att välja att genomföra processen i en stat där det är lägst pris, och där certifiering och reglering är av det enklare slaget (ICF, 2021:6–9, 28–29). De frösorter som inte genomgått en systematisk växtförädling får i rådande frödirektiv inte säljas på marknaden då EU inte anses att de är säkra att förtära. Fröer som genomgått en systematisk växtförädling inkluderas i en officiell katalog och säljs av några av de stora fröföretagen som säljer frön. Frön som säljs av dessa företag är godkända av certifieringssystem och därefter godkända att få säljas för livsmedelsproduktion av EU (Peschard&Randeria 2020).

När det gäller klassificering av olika typer av frön så skiljer direktiven inte på kommersiellt jordbruk och de jordbruk som vill odla för att förbättra den lokala genetiska variationen och bevara kulturmärken. Eftersom det finns svårigheter i att registrera frön idag, då processen är lång och kostsam, finns det en svårighet i att ha ett jordbruk som vill gynna den lokala genetiska variationen (ICF, 2021:11) (European Commission, 2021:11–13,15). Rigiditeten i direktiven drabbar de jordbrukare som vill arbeta med lokala, nationella, traditionella frön

² Som bland annat tar upp olika grönsaker, frukter, skog och jordbruk.

eller frön med någon form av kulturarv då det är svårt att få deras frön VOA godkända. (ICF, 2021:12) (European Commission, 2021:13–15).

3.4 Fröutbyte som jordbrukares och mänskliga rättigheter

En jordbrukare som använder sig av de systematiskt växtförädlade fröerna får möjlighet att sälja sina produkter och får tillgång till andra förmåner från EU, såsom skörde försäkring som hjälper jordbrukare med bidrag om exempelvis externa effekter förstör skörden. En jordbrukare som inte vill använda sig av de fröer som genomgått en systematisk växtförädling kan inte sälja sina produkter och får inte någon försäkring om dessa externa effekter drabbar jordbrukaren.

Denna process drar in jordbrukare till att enbart använda sig av de fröer som är godkända vilket kan ses som problematiska då jordbrukares möjlighet att fritt välja fröer som inte ingår i de officiella katalogerna marginaliseras då fler väljer fröer som kan ge dessa förmåner, samt att frönas genetiska mångfald, alltså den biologiska mångfalden, eroderas bort (Peschard&Randeria 2020). Regleringarna har en tendens att påverka jordbrukarna på ett negativt sätt då det har införts kriterier kring vad som anses som kommersiell växtförädling och vad som är industriellt jordbruk (Peschard&Randeria 2020). Att producera och godkänna nationella eller lokala frön har inte fått ett stort genomslag på marknaden då de oftast inte ger stor avkastning, de ämnar snarare bevara kulturmarker. Jordbrukare som arbetar med lokala fröblandningar, icke-godkända fröer i dessa certifieringssystem, är ofta småjordbrukare och klassificeras som amatörjordbrukare. Denna grupp jordbrukare kan alltså inte sälja sina frösorter eller produkter på den allmänna marknaden, i stället ingår de i det lokala områdets byteshandel (ICF, 2021:46–47).

Men, fröutbyte mellan jordbrukare är i nuvarande frödirektiv förbjudet. Jordbrukare som planerar att sälja sina produkter måste köpa sina fröer från den officiella frökatalogen. Dessa frön ägdes av några av de få, men stora, fröföretag som EU godkände. Jordbrukaren får enbart så fröerna i syfte av att sälja hela produkten och om en jordbrukare ertappas med att ha sparat frön från den sådda produkten i syfte för byteshandel kan denna riskera stora böter (Peschard&Randeria 2020).

Byten av frön ses dock som en mänsklig rättighet och är erkänd av FN i det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk (European Commission, 2021:9–10). 1980 myntar Pat Mooney och Cary Fowler begreppet *farmers' rights*, ett begrepp som godkändes av Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) 1989 som:

rights arising from the past, present and future contributions of farmers in conserving, improving, and making available plant genetic resources, particularly those in the centers of origin/diversity- (Peschard&Randeria 2020:616).

De växtgenetiska resurserna ansågs genom resolutionen vara hela mänsklighetens gemensamma arv och användningen av dessa var fri för alla att använda. Begreppet

farmers' rights associeras också med en framgångsrik kritik av globala maktförhållanden, och då särskilt makten över frön. Enligt dess proponenter skapades en maktoabalans då globala nords växande bioteknikindustri hämtade biologiskt råmaterial från globala syd för att senare privatisera och patentera dessa produkter. För att lösa denna problematik fastställde Konventionen om Biologisk Mångfald en princip i internationell rätt 1992, principen om nationell suveränitet över biologiska resurser (Peschard&Randeria 2020).

Civilsamhället har tagit del i kampen kring konceptet "frösuveränitet". Konceptet om frösuveränitet togs fram i slutet av 2000-talet av den transnationella rörelsen La Via Campesina (Peschard&Randeria 2020). Konceptet innebär att kampen kring frön genomgick ett stort paradigmskifte, och genom detta förändrades synen på frön och frösuveränitet. Livsmedelssuveränitet och frösuveränitet är sammankopplade då att inneha frön och att spara frön är en grundpelare i livsmedelssuveränitet. Skillnaden i de två ligger i att i livsmedelssuveränitet finns en tanke att jordbrukaren ska få tillbaka styrningen i vad och hur de producerar, men i frösuveränitet finns tanken i att jordbrukaren ska kunna styra själv över alla fröaktiviteter, där fröförädling är inkluderat (Peschard&Randeria 2020).

5. Kvalitativ textanalys som metod

En kvalitativ textanalys passar bra när man ska undersöka texter och andra skriftliga dokument. Metoden kan användas på bloggar, dagstidningar, formella handlingar och informationsbroschyrer (Widén, 2015:176). Metoden textanalys syftar till att läsa och analysera texter av olika slag för att förstå textens innehåll. Detta härstammar från en historisk tradition av tolkning som heter hermeneutik, vilket innebär att en läser, förstår och försöker antingen förstå författarens sanna avsikt med texten eller vad en läsare tolkar från denna text (Widén, 2015:178).

I denna undersökning kommer två typer av text analyseras, politiska texter och samhällseliga texter. De politiska texterna skrivs på ett formellt plan på den politiska arenan. Samhällseliga texter kan produceras av enskilda personer, organisationer eller företag, här av ett konsultföretag. Texterna som analyseras är EU kommissionens arbetsdokument samt en rapport från ICF, på uppdrag av EU kommissionen. Dessa texter används för att förstå och söka kunskap kring hur fröpolitiken ändras, hur debatten ser ut idag samt hur den historiska utvecklingen i frågan sett ut (Widén, 2015:180–181).

Det finns några riktlinjer som används inom texttolkning, där Widén (2015) presenterar tre olika dimensioner. I dimension 1 analyserar man den som skrivit texten och söker efter vad författaren vill få fram till läsaren. I dimension 2 undersöks på utformningen av texten och dess innehåll, dvs. hur språket ser ut. I dimension 3 försöker tolkas vilka konsekvenser denna text får utanför sitt sammanhang, dvs. vilka konsekvenser får texten i samhället. I denna undersökning är det dimension 3 som kommer användas. Denna dimension lämpar sig väl då man analyserar texterna med syfte att skapa förståelse för hur bland annat politiska maktstrukturer ser ut, eller hur samhällsinstitutioner påverkar samhället i stort (Widén, 2015:178–179).

Detta arbete påbörjades genom att först läsa litteratur som är relevant för ämnet och sedan formulera forskningsproblemet. När forskningsproblemet var fastställt bestämdes vilket urval som kommer att arbetas med. Det gjordes med en kvalitativ innehållsanalys där utgår jag utgick från texten för att finna dess teman (Boréus & Kohl, 2018:50). När dessa teman var funna kodades texten efter dessa teman. När materialet var kodat gjordes en sammanställning för att tydligt visa vad dessa teman pekade på. En tid efter att materialet var kodat en gång genomfördes ännu en kodning på samma material, en så kallad dubbelkodning. Detta för att säkerställa att resultatet var tillförlitligt (Boréus & Kohl, 2018:60–62). Denna kvalitativa innehållsanalys genomfördes utan bakomliggande teori. I innehållsanalysen är syftet enbart att kartlägga effekter av de olika alternativen i EU kommissionens förslag.

Innehållsanalysen delades upp i tre huvudsakliga teman, Alternativ 0, Alternativ 1 och Alternativ 2 i EU:s förslag om nytt frödirektiv. Texterna lästes igenom och kodades med olika färger. Det som var relevant för Alternativ 0 färgkodades med färgen lila. Efter en genomläsning skrevs detta resultat ner. Texten lästes sedan igenom igen då allt som var relevant för Alternativ 1 färgkodades med färgen gult. Efter genomläsning skrevs detta ner i

resultatet. Sedan lästes materialet genom ännu en gång där allt som var relevant för tema Alternativ 2 markerade med färgen grönt. Detta sammanställdes sedan i resultatet. Efter en tid kodades materialet igen utifrån dess teman för att säkerställa ett tillförlitligt material.

Därefter applicerades vad Widén (2015) kallar för en problematiserande dimension. Den problematiserande dimensionen skulle kunna tolkas som en diskursanalys. Diskursanalys är i sig självt ingen enhetlig metod och det finns många olika typer av traditioner och definitioner av metoden. Diskursanalys används för att försöka förstå en liten del av världen (Bolander & Fejes, 2015:92). Den problematiserande dimensionen utgår från det teoretiska ramverket där Dryzeks diskurselement kommer appliceras för att kritiskt undersöka vilken diskurs som är mest dominant i Europeiska kommissionens förslag. De teorier som presenteras i det analytiska ramverket kommer användas som diskurser i undersökningen. Materialet kodades för i olika färgkoder för att se undersöka vilken diskurs som var mest dominant i resultatet. Detta analyserades sedan i analysavsnittet. Därefter gjordes relevanta teman där de olika diskurserna analyserades.

I denna undersökning har det strävats efter att ha en deduktiv ansats, alltså att undersökningen har utgått ifrån tydliga teoretiska förställningar som prövats mot det empiriska materialet. Det empiriska materialet är innehållsanalysen och den deduktiva ansatsen är gjord genom den problematiserande dimensionen. Dock är en deduktiv ansats problematisk i kvalitativ forskning då det är svårt att hävda att den tolkning som görs är oberoende den som tolkar då det är svårt att avgöra om det är de teoretiska föreställningarna som verkligen undersökt eller om det är uttolkarens förmåga att tolka som testats (Alvehus, 2016:109). Den uttolkarorienterade strategin har medtagits som en metodkritisk aspekt då jag som gör studien inte kan genomföra studien utan att väga in någon av min tidigare kunskap i tolkningen av studien. Mina fördomar finns med och därmed kan jag inte möta texterna helt förutsättningslöst (Bergström & Boréus, 2018:32). Detta kan innebära att delar av det insamlade materialet är feltolkat och medföljande kan detta innebära att resultatet i undersökningen inte helt stämmer överens med hur Europeiska kommissionens förslag kommer se ut i verkligheten.

Det finns inga forskningsetiska aspekter i denna studie, såsom att informera deltagare om sina villkor för att delta i studien, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav eller nyttjandekrav (Vetenskapsrådet, 2002). De två texter som analyserats finns publicerade på EU kommissionens hemsida och är tillgänglig för allmänheten. ICF:s undersökning består både av enkäter, intervjuer och textanalys där de noga redovisat sitt resultat och använt sig av anonyma informanter. I enkäterna har deltagarna fått ange vilket land de representerar men det är enbart möjligt att se hur många deltagare det är från de olika länderna, inte vad de från de olika länderna har svarat på enkätfrågorna.

Thornberg & Fejes (2015) presenterar sjutton frågor i en checklista som man kan ställa sin studie för att bedöma om studien innehar validitet (Thornberg & Fejes, 2015:257–258). Denna checklista har genomgått för att se om undersökningen har validitet. Det som framgått är att forskningsfrågorna lämpar sig för en kvalitativ undersökning och de valda

analysmetoderna lämpar sig väl för att besvara frågeställningarna och resultatet i studien svarar på frågeställningarna. I studien redovisas argument för val av användandet av teori och även val av urval motiveras. Metodkritik finns där metodansatsens svagheter presenteras. Det finns en beskrivning av hur metoden använts i metodkapitlet för att studien skall kunna upprepas. Analysen har skett systematiskt genom färgkodning och sedan kritiska frågor som grundats i det analytiska ramverket. Studien har ett tydligt resultat och diskussionen baseras på resultat och analys, teori, bakgrund och tidigare forskning.

6. Urval

I detta kapitel presenteras urvalet av litteratur till undersökningen samt vilka problem som finns med det valda urvalet.

I denna undersökning har jag valt att studera två dokument. På Europarådets förfrågan har Europeiska kommissionen genomfört en studie för att bedöma hur möjligheterna ser ut för att uppdatera rådande frödirektiv. En forskningsstudie genomfördes på uppdrag från EU kommissionen av konsultbolaget ICF. Denna forskningsstudie har studerats. Det andra dokumentet som studeras är ett arbetsdokument från EU kommissionen som baserar sitt förslag på fynden i ICF:s studie.

Då jag vill studera konsekvenserna av fröhantering och de utsädesstrategier som finns inom EU har jag sökt efter dokument på EU:s hemsida. Där fann jag att det utkommit ett arbetsdokument från EU kommissionen om att försöka förnya det nuvarande frödirektivet då detta inte ansågs möta EU:s standard i en rad olika avseenden. I dokumentet presenterades tre alternativ som har potential att ligga som grund för det nya frödirektivet. Dessa alternativ har sitt ursprung i en studie gjord av ICF, en konsultfirma, på uppdrag av EU kommissionen, som nämndes ovan.

ICF, Inner City Fund, presenterar sig som en global leverantör av digitala tjänster och rådgivning. De marknadsför sig på sin hemsida som en konsultfirma som skiljer sig från andra konsultfirmor då de kombinerar enastående expertis med stor kapacitet för engagemang för att hjälpa sina kunder att lösa mycket komplexa problem och utmaningar och vill vara en del i att styra och forma framtidens förändringar (ICF (a), 2021). ICF startades 1969 i USA och har en lång historia av rådgivning till olika typer av myndigheter. De har sedan 1980–1990 talet haft fokus på energi, miljö, hälsa och socioekonomiska frågor. Sedan 2015 har bolaget anlitats som konsulter åt Europeiska kommissionen i olika frågor där en förbättring av offentliga arbetsförmedlingar i hela EU är ett av uppdragen (ICF (b), 2021).

ICF:s studie skrevs och granskades av de s.k. företagsförfattarna på Generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet på Europeiska kommissionen och av ICF. De enskilda författarna är Rupert Haines, Liza Papadopoulou, Kate McEntaggart, Natalie Clare, Simona De Paolis & Janne Fillet och de är alla anställda på ICF. Studien publicerades på EU:s publiceringsbyrå. Syftet med studien var att ge en uppdaterad bild av de aktuella problemen med frödirektivet samt om hur ny teknik, frågor om biologisk mångfald och livsmedelsförsörjning påverkar utvecklingen av ett nytt frödirektiv. ICF:s studie gjordes i första hand som underlag till Europeiska kommissionens lagförslag (ICF, 2021).

7. Analytiskt ramverk

Flera skribenter har ägnat sig åt att identifiera de dominanta diskurserna inom olika offentliga ekologiska- och hållbarhetssfärer. John Dryzek (2022) har beskrivit sju olika diskurser. Han har vidare beskrivit vilka konsekvenser dessa har haft i politisk och ekonomisk praxis, och till slut påtalat de svagheter som varje diskurs har när det gäller långsiktig ekologisk/hållbar planering. De två mest användbara diskurser är de som Dryzek (2022) identifierar som ”hållbarhet” och ”ekologisk modernisering”.

Miljödiskurser har, enligt Dryzek (2022), sin utgångspunkt och position i det industriella samhället. Industrialismen påvisar karaktärsdrag gällande tillväxt inom tjänst- och varusektorn och tillväxt inom välfärden. Industrialismens diskurs är inte i sig själv en miljödiskurs, snarare en anvisning på vad miljödiskurser vill frångå. Miljöproblemen ses som möjligheter där ekonomi och miljöproblem står inte kontrast till varandra utan kan hamna i symbios. Miljön ska ställas i centrum av samhället i kulturen, ekonomin och moralen i stället för i utkanten (Dryzek, 2022:14–15).

7.1 Ekologisk modernisering

Ekologisk modernisering baseras på en vision om att en ökad tillväxt kan frikopplas från de miljöproblem som konsumtion och produktion orsakar (Dryzek, 2012:171). Det finns principer kring skapandet av policys där idéerna bygger på försök att förebygga och förutse behoven i stället för att reagera efter att skadan är gjord (Dryzek, 2012:172). I ekologisk modernisering har vetenskapen en stor plats där experters utlåtanden har en plats i skapandet av nya policys. Det finns möjlighet till tillväxt under sektorn av bevaring av miljön då de teknologiska framstegen kan anses vara ekonomiskt nyttjande (Connelly, et al., 2012:74–75).

I diskursen ekologisk modernisering identifieras en möjlighet där ekonomisk tillväxt och miljöskydd kan förenas och skapa ett win-win scenario (Dryzek, 2012, 173). Detta grundar sig både på makroekonomisk nivå där en signal om ett skifte bort från energi- och resursintensiv industri och på mikroekonomisk nivå som pekar mot rena teknologiska lösningar och som rör sig bort från ”end of pipe”-lösningar (Connelly, et al., 2012:74–75). Ekologisk modernisering öppnar upp för regeringar att implementera *ad hoc* lösningar som fortfarande möter de ekonomiska intressen som finns i nationen. Utsläppsrätter är ett exempel på hur naturen inte längre ses som en allmänning utan snarare som en offentlig ”vara” där kostnaderna bör tas om hand internationellt. Framtagandet av nya policys kan ses som en möjlighet att öppna upp och bjuda in fler att delta, så som företag och non-governmental organisations (Connelly, et al., 2012:75).

För att genomföra diskursanalysen i denna undersökning kommer jag att använda mig av Dryzeks (2012) ramverk för diskursanalys på ekologisk modernisering. Nedan presenteras fyra diskurselement i ekologisk modernisering, vilken förutsätter att den kapitalistiska politiska ekonomin behöver struktureras om så att en symbios kan fortsätta finnas mellan ekonomisk tillväxt och miljöskydd.

7.1.1 Dryzeks diskurselement: ekologisk modernisering

Grundläggande enheter vars existens är erkänd eller konstruerad

Det följande är baserat på Dryzek (2012:173-176). I ekologisk modernisering erkänns att miljön är uppbyggt av ett komplext system där man erkänner att produktion, konsumtion, utsläpp och en nedgång av naturresurser är sammanflätade. Naturen ses dock i första hand som ett verktyg som ska användas i människans intressen. Därmed finns inga problem med att använda sig av naturens resurser så länge resurserna kan återvinnas, ett så kallat cirkulärt system. Om resurserna kan föras tillbaka in i systemet kan det skapas en symbios mellan ekologi och ekonomi, vilket säkerställer ekonomisk tillväxt och hållbar natur. Om detta sker skapas en frikoppling vilket leder till att jordens befolkning kan fortsätta öka och begränsningen kring hur många liv jorden kan mätta ökar. Staten ses som den som kommer vara ledande i övergången till frikopplingen med hjälp av styrmedel.

Antaganden om naturliga samband

En ekologisk modernisering innebär ett partnerskap mellan regeringar, forskare, företag och miljöpartister. Partnerskapets utgångspunkt är att människan är överordnad naturen och att det skapas en symbios mellan miljöskyddet och den ekonomiska tillväxten.

Aktörer och deras motiv

Nyckelaktörerna inom ekologisk modernisering ses som regeringar, forskare, företag och miljöpartister. Partnerskapet anses vara i en rörelse mot att förändra det kapitalistiska systemet till att ha en ekologisk struktur. Dessa aktörer anses motiveras av allmännyttan.

Nyckelmetaforer och andra retoriska talesätt

När det talas om ekologiska modernisering finns det några saker som begreppet associeras med. Då det finns en idé av en typ av cirkulärt system sammankopplas ekologisk modernisering ofta med ett putsat yttre vilket kopplas ihop med välbefinnande. Ordet modernisering har även kopplats till framgång och utveckling, men även en betryggande utveckling som ses som säker.

Tabell 1: Dryzeks diskurselement: ekologisk modernisering

1. Grundläggande enheter vars existens är erkänd eller konstruerad	1. Miljön är ett komplext system 2. Naturen behandlas som resurshämtande och avfallshantering 3. Det förespråkar en kapitalistisk ekonomi → finns ingen "Limits to growth" om frikopplingen kan genomföras framgångsrikt 4. Staten kan vara ledande i frikopplings-övergången
2. Antaganden om naturliga samband	1. Det finns ett partnerskap mellan regeringar, företag, forskare och miljöpartister 2. En antropocentrisk ståndpunkt → människan är överordnad naturen

	3. Ekonomisk tillväxt och miljöskydd bildar en symbios
3. Aktörer och deras motiv	1. Nyckelaktörer, se punkt 2.a 2. Nyckelaktörer motiveras av allmännyttan
4. Nyckelmetaforer och andra retoriska talessätt	1. Putsat yttre, städat hushåll 2. Sammankopplat med framgång och utveckling 3. Trygg utveckling

7.1.2 Dryzeks kritiska punkter av ekologisk moderniseringsdiskursen

Det följande är baserat på Dryzek (2012:179-183). Idén och diskursen ekologisk modernisering bygger på en idé där ekonomin är cirkulär. Detta skulle innebära en förändring av hela det ekonomiska systemet, något som inte är genomförbart då vi lever just nu i vad Dryzek (2012) kallar för ett marknadsliberalt ekonomiskt system. Dryzek (2012) menar att trots detta är det många nationer som hävdar att de kommer genomföra lösningar som bygger på idéer inom ekologisk modernisering. Diskursen uppkommer när ett land påstår att de kommer göra en förändring, så som säkerställa att det kommer ske en återvinning av all plast, men i praktiken är det en omöjlighet eftersom systemet inte är uppbyggt för att genomföra det. Detta är en av punkterna som Dryzek (2012) kritiserar, de tomma orden bakom ekologisk modernisering. Om ett land eller företag hittar en ”grön” teknologisk lösning finns det även stora möjligheter att tjäna pengar på den. Ekologisk modernisering ser den ”gröna tillväxt” som viktig del och ser inget problem med att någon tjänar pengar på en lösning istället för att dela med sig av denna lösning för att bättre möta det miljöbehov som finns.

Ytterligare en kritik som Dryzek (2012) tar upp är hur den ekologiska moderniseringen idag har en tendens att exportera sina miljöbelastningar utomlands, där de rika länderna exporterar sin industri eller dylikt till fattigare länder. Detta är ett sätt att uppvisa en bild av att landet har ett modernt och rent samhälle, där befolkningen är frisk. Verkligheten är att dessa länder exporterar miljöproblemet till fattigare länder där befolkningen blir sjuka och fattigare. Denna utveckling innebär också att de underutvecklade länderna inte kan göra samma utveckling inom ekologisk modernisering då det inte finns några länder de kan exportera sina ”miljöproblem” till.

7.2 Hållbarhet³

Dryzek (2012) menar att hållbarhetsdiskursen kan ses som den dominanta miljödiskursen ända sedan Brundtlandsrapporten publicerades 1987. Begreppet hållbarhet definieras vanligast med Brundtlands definition: *”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att*

³ Sustainable Development

tillfredsställa sina behov". Denna definition är inte tillräcklig för alla, många frågor kvarstår. Vad definieras som dagens behov? Vad är hållbart? För vem och hur länge och inom vilka villkor (Dryzek, 2012:147)?

Företagsgrupper vill likställa hållbar utveckling med ekonomisk tillväxt, vad de kallar för "grön tillväxt". De som tillhör diskursen kring "Limits to growth"⁴ menar att det är viktigt att ha koll på vilka mekanismer som orsakar befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt för att uppnå hållbar utveckling. Det finns fler definitioner av hållbar utveckling, och det är detta som gör begreppet intressant. Diskursen är tydlig med att det finns ekologiska begränsningar, men det kan innebära en ekonomisk tillväxt om tillväxten stöttar idén om ekologiska begränsningar (Dryzek, 2012:148-150).

Historiken bakom diskursen är att utvecklingsländer inte kan göra samma industriella resa som de utvecklade länderna då detta tär för hårt på planeten. Samtidigt är den ekonomiska utvecklingen viktigt för att jordens befolkning ska kunna tillfredsställa dagens behov. Därför bör, enligt diskursen, ekonomisk tillväxt ske, men inom planetens gränser (Dryzek, 2012:150).

7.2.1 Dryzeks diskurselement: Hållbarhet

Grundläggande enheter vars existens är erkänd eller konstruerad

Det följande är baserat på Dryzek (2012:155-160). I hållbarhetsdiskursen ses det som att lösningarna på problemen måste ske genom hela systemet, från global till lokal nivå och systemen är både biologiska och sociala. Ekonomisk tillväxt ses inte som ett hinder, dock ska ekologin respekteras. Förekomsten av gränser kring ekonomisk tillväxt är otydlig.

Antaganden om naturliga samband

Inom hållbarhetsdiskursen finns ett samband mellan miljöskydd, ekonomisk tillväxt, fördelningsrättvisa och att långsiktig hållbarhet är en ömsesidig förstärkning. Ståndpunkten inom detta samband är att människan är överordnad naturen. Hållbarhet är en gemensam styrkehandling, något som kan uppnås med samarbete och gemenskap.

Aktörer och deras motiv

Då hållbarhetsdiskursen ser att lösningarna måste ske genom hela systemet finner man de relevanta aktörerna genom hela systemet. Lokala gräsrotsrörelser och internationella rörelser som alla jobbar mot allmänhetens bästa.

Nyckelmetaforer och andra retoriska talesätt

På samma sätt som organismer växer ses det inom diskursen som att samhällen kan växa fram på samma sätt, en s.k. organisk tillväxt av samhällen. Naturen respekteras upp till en viss punkt, naturen ses som ett viktigt kapital för att tillfredsställa människans behov, vilket har företräde. Inom diskursen finns en stark koppling till social framgång med en

⁴ En rapport som släpptes 1972 av the Club of Rome. Rapporten tydde på att det finns en gräns av hur mycket tillväxt som kan ske av befolkningen innan den drabbas av sjukdom och svält m.m. (Connelly, et al., 2012:57)

sammankoppling till miljön, och denna framgång tolkas som en betryggande och säker utveckling.

Tabell 2: Dryseks diskurselement: hållbarhet

1. Grundläggande enheter vars existens är erkänd eller konstruerad	1. Hållbarhet nås med lösningar från global till lokal nivå 2. Förespråkar en kapitalistisk ekonomi 3. Otydlig kring vilka gränserna av tillväxt
2. Antaganden om naturliga samband	1. Samband mellan miljöskydd, ekonomisk tillväxt, fördelningsrättvisa och att långsiktig hållbarhet är en ömsesidig förstärkning 2. Antropocentrisk ståndpunkt 3. Lösningen bör genomföras kooperativt
3. Aktörer och deras motiv	1. Från gräsrotsnivå till global nivå 2. Aktörer motiveras av allmänhetens bästa
3. Nyckelmetaforer och andra retoriska talesätt	1. Organisk tillväxt 2. Naturen ses som kapital 3. Sammankopplat till framgång 4. Ses som en betryggande väg till utveckling

7.2.2 Dryzek kritiska punkter av hållbarhetsdiskursen

Det följande är baserad på Dryzek (2012:160-163). Dryzek (2012) menar att placeringen av och diskursen liberal marknadsekonomi gör att samma företag som kämpar för ekonomisk tillväxt är samtidigt aktiva i hållbar utvecklings- kampen. Begreppet innehar få tydliga ramverk vilket göra att tolkningsmöjligheten av den är mycket stor. Dryzek (2012) menar att det inte finns någon garanti av att hållbar utveckling faktiskt kommer att ge resultat om en enbart tar in styckesdelar av idén i sina bolag eller nation.

Vidare finns det flertal diskurser som öppet kritiserar hållbarhetsdiskursen, där bland de från den radikala utvecklingsdiskursen som menar att en utveckling som bygger på ekonomisk tillväxt aldrig kan vara hållbar. De menar även att den hållbarhet som sker i den marknadsliberala eran aldrig kan möta målen för social och ekonomisk rättvisa, även om diskursen syftar till att göra detta.

Dryzek (2012) kritiserar även att under de 30 år som hållbarhetsdiskursen har funnits har världen blivit allt mindre hållbar samtidigt som en ohållbar ekonomisk tillväxt har skett. Detta motiverar han med att diskursen kan uppfattas som företagsvänlig på grund av diskursens tystlåtna natur.

8. Resultat av innehållsanalys

8.1 Innehållsanalys

Innehållsanalysen har tre underkapitel som motsvarar frödirektivets förslagsalternativ: alternativ 0, 1 och 2. Innehållsanalysen är kvalitativ och syftar till att förtydliga vad EU kommissionens lagförslag om ändring av utsäde innebär för storjordbrukare och småjordbrukare samt vilka effekter förslaget har på ekologin.

8.1.1 Alternativ 0 ”Behåll rådande frödirektiv”⁵

Hur nuvarande frödirektiv ser ut och fungerar presenteras i bakgrunden.

Alternativ 0 går ut på att inte ändra nuvarande frödirektiv. ICF:s rapport lyfter att rådande direktiv gynnar stora kommersiella företag (inklusive stora jordbrukare), bestraffar småaktörer (inklusive småjordbrukare) och att konsumenters val till en diversifiering av livsmedel minskar. Då de nuvarande direktiven har en stark betoning på ökad produktivitet blir konsekvensen att VOA kriterierna baseras på hög avkastning, medan kriterier kring hållbarhet och biodiversitet anses mindre viktiga (ICF, 2021:6–9, 28–29). I Alternativ 0 skulle befintliga befogenheter anta vissa regler och undantag kring produktion och saluföring för att ta hänsyn till de mål som satts med ”*The Green Deal*” och ”*Farm to Fork*”- strategin (European Commission, 2021:18).

8.1.2 Alternativ 1 ”Förbättra förfaranden och samstämmighet i lagstiftningen och införa ad hoc-åtgärder för att öka hållbarheten”⁶

I Europeiska kommissionens arbetsdokument (European Commission, 2021:18) presenteras sju punkter som sammanställer vad Alternativ 1 skulle innebära. Detta alternativ syftar till att göra ändringar i direktiven för att förbättra dess struktur och stöd till hållbarhet. Det finns även horisontella åtgärder som kan appliceras på Alternativ 1, dessa är delar av Alternativ 2; sub-alternativ 2A och sub-alternativ 2B. De punkter som presenteras där kommer bearbetas under rubrik 8.1.3. Alla punkter är dock inte relevanta för jordbrukare som hanterar frön då en del handlar om Forest reproductive material (FRM) (European Commission, 2021:18–20).

I Alternativ 1 föreslås ett regelverk med olika kapitel där de olika frötyperna har egna kapitel i stället för ett direktiv. Detta har dock redan fått negativ feedback då det skulle påverka ländernas flexibilitet kring implementering i den nationella lagstiftningen. För att lösa problemen om otydlighet i direktiven, den produktionsökande tonen och rigiditeten kring kommersiella/konserverande frön i de rådande direktiven föreslås en större tydlighet i registrering kring fröernas Värde för odling och användning (VOA), nya mekanismer i

⁵ Egen översättning från *Alternative 0 ”Do nothing”*

⁶ Egen översättning från *Alternative 1 ”Improve procedures and coherence of the legislation and introduce ad hoc measures to increase sustainability”*

kategorierna så att nyfunna fröer lättare kan tas in på marknaden, samt förtydliggöra skillnaden mellan kommersiella och konserverande fröer (ICF, 2021: 13–14).

En modernisering av administration kring framtagandet av nya fröer med hjälp av teknisk utveckling skulle potentiellt driva hela livsmedelsindustrin framåt. Ett exempel på en sådan utveckling är där man kan markera DNA markörer i fröet för att lättare ha koll på vilka fröer som finns och därmed minska risken för bedrägeri. Denna typ av teknik kallas ”*New Genomic Techniques*” och definieras som ”tekniker som gör det möjligt att ändra genetiskt material av en organism som har uppkommit eller har till mestadels utvecklats över de senaste två decennierna”⁷ (ICF, 2021:19). Användandet av ”*New Genomic Techniques*” kan även hjälpa att utveckla nya fröer som klarar klimatförändringar och kan ge en större resiliens mot ohyra.

Här har det dock skapats en kritik då det inte är ställt utom rimligt tvivel att dessa är helt säkra, vilket hotar livsmedelssäkerheten. Dessutom är miljökonsekvenserna av frön som genetiskt manipulerats fortfarande oklara (ICF, 2021:19). En annan typ av teknisk utveckling är användningen av ”*Digital Objekt Identifiers*”, en digital identifiering som hjälper att identifiera mat och jordbruksplaners genetik. Tanken är att man ska kunna skanna ”*Digital Objekt Identifiers*”, antingen via en kod eller QR-kod för att sedan få reda på exakt vart fröet kommer ifrån och på så sätt öka transparensen inom livsmedelsmarknaden (ICF, 2021:24). Det finns även något som heter Blockchain. Denna konstruktion hjälper till att öka transparensen och spårningen i jordbruk-och livsmedelssystem. Systemet är uppbyggt av noder i ett kommunikationsnätverk där all data sparas på varje enskild nod, vilket resulterar i ett system som är decentraliserat där ingen enskild aktör har kontroll över data. Detta medför att data inte kan manipuleras i systemet. Det finns dock nackdelar med denna typ av system då misstag som görs inte kan ändras, systemet kan hackas, teknologin bakom systemet kräver en hög elförsörjning och ett av de stora problemen i denna fråga, viljan och möjligheten för bönder att använda sig av avancerad teknologi (ICF, 2021:21–23).

I de rurala områdena finns det dålig uppkoppling till internet och liten kunskap kring datorteknologi. Alternativ 1 bygger på att de rurala områdena ska vilja och ha kunskapen i digitala arbetssätt. Det kräver dessutom stora utbyggnader i infrastrukturen på landsbygden. En övergång till denna typ av system kräver att alla parter ska vinna på det vilket inte är helt klart. En risk är att det är de stora företagen och de stora jordbruken som innehar de ekonomiska möjligheterna att genomföra dessa förändringar kommer att tjäna på denna övergång, medan de småföretagare och småjordbrukare kommer missgynnas av denna utveckling (ICF, 2021:25–26).

Intressenter ser att det finns många fördelar med att övergå till ett mer digitaliserat system då spårbarheten kommer öka samt att risken för bedrägeri kan komma att minska. En ökad digitalisering kan också medföra att frön godkänns snabbare och att det kan komma ut på marknaden snabbare. De nackdelar som tas upp är kostnaden för ett sådant system samt att ett

⁷ Egen översättning

sådant system kan ge en falsk känsla av säkerhet då dessa system potentiellt kan vara känsliga för cyberattacker (ICF, 2021:26).

De konkreta punkter som tas upp i Alternativ 1 som är relevanta här är alltså att effektivisera beslut som bygger på tertiärlagstiftning, detta för att kunna ställa krav och bättre anpassa kraven till en utveckling inom vetenskap och teknologi; att utöka de uppgifter som operatörer kan genomföra under tillsyn hos de behöriga myndigheterna samt att förenkla genomförande av beslut på EU-nivå; genomföra åtgärder relevanta till *The Green Deal*, så som skydd av biologisk mångfald; genomföra åtgärder som hjälper till att nå målsättningen i *Farm to Fork*-strategin (European Commission, 2021:18). För att kunna stärka ”*the Green Deal*” och *Farm to Fork*-strategin skall hållbarhet inkluderas som ett starkare kriterium i VOA. Även en större variation av ekologiska variationer av frön ska kunna ökas på marknaden (European Commission, 2021:17).

8.1.3 Alternativ 2” Flexibilitet att anpassa sig till den tekniska utvecklingen, för att förbättra tillgången till genetiska resurser och att ta itu med hållbarhetsmålen på ett sammanhängande sätt”⁸

Alternativ 2 bygger på de punkter som presenteras i Alternativ 1. Detta alternativ syftar till att möta behovet av en större hållbarhet och biologisk mångfald. De horisontella åtgärder, alternativ 2, sub-alternativ 2A och sub-alternativ 2B, som kan appliceras på Alternativ 1 är en del av Alternativ 2.

Det finns argumentation för att med hjälp av nya tekniker, så som ”New Genomic Techniques”, att hållbarheten och matsäkerheten kan öka. Dock belyses att det råder oklarheter kring konsekvenserna för livsmedelssäkerheten av denna nya teknik. Samt att intensifieringen av växtförädling kan minska den biologiska mångfalden i lokalt (ICF, 2021:19–20).

Hållbarhetskriterierna kring registreringen och certifieringen av frön idag varierar stort, detta då definitionen av hållbarhet varierar i de olika medlemsstaterna. Kostnaden kring certifiering och registrering varierar stort vilket också resulterar i skillnader i hållbarhetskriterierna i VOA då vissa medlemsstater inkluderar fler hållbarhetskriterier för att öka värdet på ett frö eller gröda. Detta är en bidragande faktor till att olika aktörer har olika utgångsvillkor inom jordbrukssektorn (ICF, 2021:9). Argument som är kopplade till hållbarhet och bevarande är att; underlätta för innovativa lösningar som kan stödja förbättringen samt utvecklingen av fröer som bättre klarar av klimatförändringar; se till att använda traditionella och hållbara sorter som kan gynna växtgenetisk mångfald; att godkänna heterogena frösorter (ICF, 2021:16).

⁸ Egen översättning från *Alternative 2” Flexibility to adapt to technological developments, to improve access to genetic resources and to address the sustainability objectives in a coherent way”*

EU:s rådande frödirektiv kan ses som strikt gällande vilka sorter som är kommersiella och vilka som är bevarande sorter. Forskning pekar dock på att det finns fördelar för frödirektiven att var mindre strikt då det gynnar genetisk diversitet. En del i att göra det mindre strikt är att tillåta amatörjordbrukare möjligheten att byta fröer med varandra och sälja mellan varandra (ICF, 2021, 41). Det finns några fröer idag som är med i den kommersiella katalogen över frön som även räknas som bevarande fröer (ICF, 2021:44).

Alternativ 2 ämnar skapa en större flexibilitet vid registrering och att skapa en mer flexibel och större marknadsföring kring olika typer av frösorter (European Commission, 2021:4–5). Det rådande direktivet kan ses som rigid gällande synergier mellan andra regelverk, så som ”*The Green Deal*” och *Farm to Fork*-strategin. Efterfrågan på hållbart jordbruk har ökat sedan 2013 års lagförslag. Många medlemsstater ser att det finns ett behov av ett mer hållbart jordbruk som stöttar en högre biodiversitet och som kan klara av de kommande klimatförändringarna (European Commission, 2021:3–4). ”*The Green Deal*” ämnar skapa växter som bättre kommer klara av de klimatförändringar vi nu står inför och samtidigt bidra till hållbar livsmedelsproduktion, skydda biodiversitet och bidra till matsäkerhet. *Farm to Fork*-strategin understryker hur viktigt det är med frösäkerhet och frödiversitet för att skapa ett hållbart livsmedelssystem (European Commission, 2021:7). Initiativet planerar att hjälpa till i övergången till ett mer hållbart och resilient livsmedelssystem som hjälper till att bevara samt att öka den biologiska mångfalden, säkerställa att maten är näringsrik och säker samt bidrar till folkhälsan, och se till att maten har ett rimligt pris för alla. En genetisk diversitet och en anpassning till växtgenetiken är någon som EU:s anpassningsstrategi menar är viktig, samt att utveckla utbudet av frö med hög kvalité som kan stödja vidare anpassning inom jordbruket. Frön är en central roll i att uppnå ett produktivt, hållbart och diversifierat jordbruk. För att uppnå detta ses den tekniska utvecklingen som väsentligt, samma tekniska utveckling som presenteras i Alternativ 1 (European Commission, 2021:8–9).

I sub-alternativ 2A föreslås att det ska regleras byte av frön mellan jordbrukare och att detta skall ske med ett ad hoc-regelverk och i sub-alternativ 2B föreslås att ett specifikt ramverk inte behöver finnas utan det att det räknas som marknadsföring (European Commission, 2021:19–20).

I sub-alternativ 2A föreslås det att tillämpningsområdet för marknadsföringsdirektiven för frön skall begränsas till den professionella sektorn. I sub-alternativ 2B föreslås det att tillämpningsområdet för marknadsföringsdirektiven skall gälla både den professionella sektorn och den icke-professionella sektorn. Den professionella sektorn kan i detta förslag förstås som de som har ett kommersiellt jordbruk vars syfte är att producera livsmedel, de icke-professionella kan ses som amatörjordbrukare som vanligtvis för ett jordbruk för att bevara kulturmärken eller som odlar lokala, nationella sorter (European Commission, 2021:19–20).

I de rådande direktiven finns det vissa undantag kring implementering, i sub-alternativ 2A föreslås det att dessa undantag skall effektiviseras så att de operatörer och myndigheter som hanterar frön lättare skall kunna anpassa produktionen till de nationella miljöförhållandena. I

sub-alternativ 2B föreslås det att undantagen i stället skall begränsas genom att förbättra villkoren för fri rörlighet av frön på den inre marknaden samt att hålla nationella åtgärder till ett strikt minimum. Skillnaden mellan dessa två är att 2A kommer att bli mer flexibelt vid implementering medan 2B antagligen skulle höjas allas lägsta nivå gällande nationella åtgärder samt skapa bättre rörlighet för frön på den inre marknaden. Det sistnämnda skulle kunna skapa en ännu större handel inom EU och sprida nationella frösorter internationellt (European Commission, 2021:19–20).

I både sub-alternativ 2A och 2B föreslås att det skall skapas ett system som kan harmoniseras in i nationell lag och som är riskbaserat. I sub-alternativ 2A skulle befintliga kontrollregler i direktiven ändras och nya regler skulle läggas till. Dessa regler skulle då tillgodose sektorns behov på ett mer specifikt sätt och där med möjliggöra en effektivisering av systemet. I sub-alternativ 2B föreslås att fröns tillämpningsområde skall läggas till i förordningen om officiella kontroller. Detta skulle kunna skapa ett system som använder kontrollresurserna till sitt ändamål och möjligtvis skapa en effektivisering. Detta skulle även stämma bättre överens med regler längst hela livsmedelkedjan, där GMO, växtskydd samt ekologisk produktion kan inkluderas (European Commission, 2021:19–20).

Det finns ytterligare två punkter som skall appliceras på Alternativ 1 i kombination av antingen sub-alternativ 2A eller 2B, två horisontella åtgärder. Genom att öka användningen av ny teknik skall man kunna öka spårbarheten och skapa en bättre etikettsäkerhet i produktionskedjan. Detta kommer även främja oberoende i produktionskedjan. Den nya tekniken skall även göra att certifierings- och registreringsprocessen av nya sorter ska bli mer effektiv. Detta genom att göra processerna mer flexibla och moderna (European Commission, 2021:19–20).

Tabell 3: uppställning av de tre alternativen i EU kommissionens förslag

Alternativ 0	Alternativ 1	Alternativ 2
• Prioritet med frön som ger hög avkastning • Utbyte av frön är förbjudet • Inga punkter för att bevara biologisk mångfald • Alla frön måste genomgå en systematisk växtförädling för att få tillgång till marknaden • Skiljer inte på frön som är på marknaden och frön som bevarar kulturmarker • Flexibel implementering av frödirektiv → stora tolkningsmöjligheter	• Prioritet med frön som ger hög avkastning • Utbyte av frön är förbjudet • För bättre miljöskydd planeras stor teknisk utveckling, lättare att identifiera frön → inkräktar på den lokala frökulturen • Alla frön måste genomgå en systematisk växtförädling, de lokala fröns som anses ha sämre kvalitet kan genomgå en systematisk växtförädling → bättre avkastning → genetisk mångfald eroderas bort	• Prioritet med frön som ger hög avkastning • Utbyte av frön är lagligt, men ett <i>ad.hoc</i> regelverk ska appliceras eller utan regelverk men enbart i syfte av marknadsföring • För bättre miljöskydd planeras stor teknisk utveckling, lättare att identifiera frön → inkräktar på den lokala frökulturen • Bättre rörelse av frön som inte genomgått systematisk växtförädling på den inre marknaden → bättre biologisk mångfald

	• Hållbarhet ett starkare kriterium av VOA • Rigid implementering av frödirektiv	• S.k. amatörjordbrukare kan få tillgång till marknaden • Hållbarhet ett starkare kriterium av VOA • Rigid implementering av frödirektiv
--	--	--

9. Analys från Dryzeks diskurselement

Teknisk utveckling av frön kan skapa mer tillväxt

Inom ekologisk modernisering ses den tekniska utvecklingen som en självklar del i att nå frikopplingen. Det ses som att en modernisering av administrationen kan med hjälp av en teknisk utveckling driva hela livsmedelsindustrin framåt. I Alternativ 1 föreslås en ökad flexibilitet i klassificeringen kring kommersiella frön och konserverande frön. Nya fröer ska lättare kunna tas in på marknaden vilket skulle öka flexibiliteten gällande vilka fröer som kan användas. Dessa fröer kommer behöva genomgå en kontroll för att säkerställa att de är säkra.

Den tekniska utvecklingen som föreslås skulle kunna öka möjligheterna för många olika typer av frön. Denna tekniska utveckling ses som en positiv sak inom diskursen ekologisk modernisering och i hållbarhetsdiskursen. I denna utveckling finns många möjligheter till jobbskapande och det finns därmed möjlighet för tillväxt. I den tredje punkten i Alternativ 1 föreslås att GMO-lagstiftning och ekologisk lagstiftning kring frön ska stämma bättre överens och sträma åt så att implementeringen blir mer konsekvent. Detta skulle kunna påverka länder möjligheter att välja bort GMO fröer.

Alternativ 2 föreslås en större flexibilitet i registreringen av fröer för att skapa en bredare marknad. Alternativ 2 ska implementeras över Alternativ 1 som redan föreslår en teknisk utveckling som gör det lättare att ta in nya sorter. Efterfrågan på hållbart jordbruk har ökat och en mer flexibel registrering gör att fler fröer kan tas in på marknaden, vilket ger större valmöjligheter kring val av frön. En större valmöjlighet av frön ses också som möjlighet till fler arbeten. Detta kan i sin tur skapa fler jobb vilket ses som en win-win situation ur både diskursen ekologisk modernisering och hållbarhetsdiskursen.

Digitalisering och frökultur

I Alternativ 0 finns det i princip ingen ambition om att bevara en nationell frökultur då frön i största mån skall ge högre avkastning. Om en jordbrukare vill använda sig av lokala fröer kan den göra detta som amatörjordbrukare. Det finns dock ingen möjlighet att använda ett nationellt eller lokalt frö till kommersiell odling som inte genomgått en systematisk växtförädling. I Alternativ 0 finns det en stor flexibilitet i implementeringen av frödirektiv, men klassificeringen av vilka typer av frön som får användas kan ses som rigid.

I Alternativ 1 finns en stor ambition av teknisk utveckling av de rurala områdena som potentiellt kan påverka markanvändning då denna utveckling kräver att en ny infrastruktur byggs på de rurala områdena, samt en utökning av datoranvändning och digitalisering för jordbrukare. Här kan man se att diskurserna skils åt då Hållbarhetsdiskursen vill att hållbarheten ska nås från lokal till global nivå vilket innebär att alla parter måste vilja vara med. Digitalisering kan nämligen påverka frökulturen då det inte enbart kommer vara jordbrukarens ord om frön som har betydelse. Fröet i sig självt kan identifieras med den nya tekniken och värderas med hjälp av VOA. Därmed finns en risk att en stor del av den gamla frötraditionen och kulturen försvinner. I hållbarhetsdiskursen ses kooperativa lösningar som de hållbara lösningar och den socioekonomiska påverkan på jordbrukare ses som viktigare i

hållbarhetsdiskursen än i diskursen ekologisk modernisering. I Alternativ 1 föreslås dock att nationella fröer ska kunna godkännas snabbare med hjälp av den nya tekniken vilket innebär att nationer har möjlighet att i större utsträckning välja lokala och nationella fröer.

I sub-alternativ 2A och 2B, som kan appliceras på Alternativ 1, finns det en punkt om att byten av frön skall bli möjligt. Förslaget är att det kommer finnas ett *ad hoc* regelverk som kommer reglera byten eller att ett specifikt regelverk inte kommer behöva finnas då fröbytet snarare kommer handla om marknadsföring. Hur denna marknadsföring kommer se ut specificeras inte i förslaget men det är potentiellt möjligt att dra slutsatsen att det inte kommer innebära en frösuveränitet för jordbrukare. Med alternativ 2 skall det dock bli lättare att få traditionella fröer godkända vilket kan hjälpa att bevara en frökultur vilket ses som positivt i hållbarhetsdiskursen. I Alternativ 2 kan traditionella och lokala fröer godkännas i större utsträckning och i sub-alternativ 2B kommer marknadsföringsdirektiven även innefatta amatörjordbrukare. Då amatörjordbrukare i högre grad använder nationella fröer finns det möjlighet att de lättare kan tas in på marknaden, vilket möjliggör för jordbrukare att välja nationella frön. Detta är något som skulle kunna uppskattas då det kan förbättra de socio-ekonomiska möjligheterna för amatörjordbrukare och det skulle förbättra frösuveräniteten. Detta är också något som hållbarhetsdiskursen ser som positivt. I Alternativ 2 föreslås även att marknadsföringsdirektivet ska gälla både den professionella sektorn och amatörjordbrukare. Detta kan ses som något positivt ur både diskurserna eftersom det kommer skapa fler jobb och en bättre ekonomisk tillväxt.

Biologisk mångfald och miljöskydd

I Alternativ 0 finns det brister i målen kring biologisk mångfald. De första direktiven är drygt 50 år gamla och behovet av aktivt miljöarbete för att gynna den biologiska mångfalden är erkänt. Alternativ 0 har få ekologiska jordbruk med få valmöjligheter till olika typer av frön. Monokulturella jordbruk minskar mångfalden vilket leder till att många arter dör ut. Monokulturen skapar ett behov av pesticider och stora jordbruk med tunga maskiner vilket ger packade jordar, mindre mikroorganismer i jordarna och mindre mat till djurlivet i närheten. Pollinatörer påverkas negativt vilket i sin tur ger mindre blommor och växtlighet.

I Alternativ 1 ska starkare kriterier om hållbarhet inkluderas i Värde och användning, VOA, vilket potentiellt kan förbättra den biologiska mångfalden. I Alternativ 1 planeras en utbyggnation av infrastrukturen, något som kan komma att påverka den biologiska mångfalden. Jordbruk skulle behöva vara uppkopplade till internet kommer utbyggnationen av bredband eller dylikt behöva ske. Hur detta kommer gå till är inte fastställt då det inte beskrivs i förslaget hur denna utbyggnation skall gå till. I Alternativ 1 och 2 kan en konsekvens av den tekniska utvecklingen bli att det markant ökar den systematiska växtförädlingen vilket i sin tur kan påverka den biologiska och genetiska mångfalden. Detta ses som problematiskt i båda diskurserna, men tillräcklig och säker mat kan ses som viktigare då både diskurserna har en tydlig antropocentrisk grundsyn.

I Alternativ 2 är en ökad biologisk mångfald en av de viktigaste frågorna. Då både ”*The Green Deal*” och *Farm to Fork*- strategin är viktiga punkter i Alternativ 2 finns det en stor

prioritet i att öka den biologiska mångfalden samt att säkerställa en frödiversitet. I Alternativ 2 ska lägsta nivån för nationella åtgärder för att skydda naturen höjas vilken kan ses som positivt ur båda diskurserna.

Vem gynnas, storjordbrukare eller småjordbrukare?

I Alternativ 0 finns det inget som pekar mot någon sympati mot småjordbruk. Rådande direktiv har fokus på produktion och matsäkerhet vilket snarare kan tolkas som sympatiskt mot storjordbruken. I Alternativ 1 kan det möjligtvis tolkas att det finns en sympati för småjordbruken. Det finns en idé om att jordbruken ska bli mer hållbara och att de problem som finns kring ohållbarheten, exempelvis att jordbruken inte är konkurrenskraftiga och att den socioekonomiska säkerheten är liten, ska lösas. Förslag på lösning här är en teknisk utveckling av de rurala områdena och att det ska med hjälp av teknik bli mer hållbart och öka spårbarheten.

Alternativ 1 kan ses som mer kritisk av storjordbruk än Alternativ 0 då förslaget ämnar möta fler mål i *The Green Deal*, och en del av det är bland annat friskare jordar. Men Alternativ 2 kan ses som mer kritisk mot storskaliga jordbruk än alternativ 0 och 1, då det förslag har miljöfrågor som sina viktigaste ärenden. Sympatin mot småjordbrukare kan tolkas som störst i Alternativ 2 då möjligheter till fröutbyte mellan jordbrukare ses som större, samt att i sub-alternativ 2B får småjordbrukare, eller det som kallas amatörjordbrukare, möjlighet att godkänna kulturbevarande fröer och möjlighet att få in dessa på marknaden. Dock skulle de digitala åtgärder som föreslås i både alternativ 1 och 2 gynna storjordbruken i större mån än småjordbrukare och därmed bli det tydligt att det i CAP finns generellt en idé om storskalig produktion och global försäljning vilket även genomsyras i förslaget om nytt frödirektiv.

Vilken diskurs är mest dominant i förslaget?

Några av de grundläggande enheter vars existens är erkänd eller konstruerad är samma inom hållbarhetsdiskursen och ekologisk moderniserings diskursen, se tabell 1 och tabell 2. De båda förespråkar en kapitalistisk ekonomi och de båda är otydliga med vart naturens gräns går. Även i antagande om de naturliga sambanden har dessa två diskurser tydliga likheter. De båda har en antropocentrisk utgångspunkt och ser att ekonomisk tillväxt och miljöskydd kan skapa en symbios. De skiljer sig åt när det gäller fördelningsrättvisa, tabell 2, punkt 2.1. Just denna punkt är mycket aktuell i frödirektivet och frågan om jordbrukares rätt till frösuveränitet och vad frödirektivet påverkan kommer vara på små- och storjordbrukare.

Om vi utgår ifrån att Europeiska kommissionens lagförslag har ekologisk modernisering som dominant miljödiskurs är det tydligt att en del av Dryzeks kritik mot diskursen, så som det bristande engagemang för de som är mest utsatta i förslaget, snabbt kan identifieras. I förslaget förväntas det av småjordbrukarna att de villigt ska övergå till ett digitaliserat arbetssätt och att det motiveras av att den biologiska mångfalden ska stärkas. Att den biologiska mångfalden ska stärkas genom en utvidgning av det mycket omdiskuterande användandet av GMO, och att det är detta som motiveras som hållbart är ännu en punkt som kan kopplas till Dryzeks (2012) kritik till diskursen. En teknisk lösning som skapar arbetsmöjligheter samtidigt som det kan bidra till miljöskydd ses som en väg till att nå

frikopplingen. Huruvida det är sämre för ekologin eller för jordbrukarna spelar ingen roll i denna diskurs, naturen är underordnad människan, se tabell 1 punkt 2.2, och det arbetssätt som inte funkar för jordbrukarna i Europa kan de exportera till andra länder. Konsekvenser kan bli att de jordbrukarna som inte ”ställer sig i ledet” riskerar att förlora sina jordbruk.

I hållbarhetsdiskursen finns fördelningsrättvisa inkluderat i som ett antagande om naturliga samband, se tabell 2, punkt 2.2. En av Dryzeks (2012) kritiska punkter med hållbarhetsdiskursen är dels att hela idén sällan implementeras utan att det enbart implementeras styckesdelar av den, dels att det finns stark kritik mot att diskursen någonsin kan vara hållbar om den bygger på ekonomisk tillväxt i ett marknadsliberalt system. Även om diskursen ämnar social rättvisa kan den inte vara stark nog att förändra ett helt system. Hållbarhetsdiskursens punkt om social rättvisa och att lösningen ska ske från lokal till global nivå är en stark punkt som kan antydas finnas i Alternativ 2, främst där amatörjordbrukare ska få större tillgång till marknaden samt att ett utbyte av frön ska få ske mellan jordbrukare.

Hållbarhetsdiskursen ses något mindre i förslaget, främst för att Alternativ 1 bygger på en så stor teknisk utveckling som har en starkare koppling till ekologisk modernisering. Eftersom Alternativ 2 enbart kan implementeras över Alternativ 1 kommer digitaliseringen påverka jordbrukare i så stor mängd trots de förslag i Alternativ 2 som kan förbättra livet för amatörjordbrukare och småjordbrukare.

9.1 Sammanfattning av resultat och analys

I resultatet presenteras de tre förslagen från Europeiska kommissionen. Alternativ 0 går ut på att göra mycket små förändringar som bättre matchar *The Green Deal*. Alternativ 1 går ut på att öka den tekniska utvecklingen i fröförädling och hantering för att förenkla att nya fröer kan ta sig in på marknaden samt att göra marknaden mer transparent och öka spårbarhet för att tillhandahålla en hög livsmedelssäkerhet. Alternativ 2 ska appliceras på Alternativ 1. I Alternativ 2 är förslaget att på ett systematiskt sätt öka hållbarheten på alla plan för att möta *The Green Deal* och *Farm to Fork*-strategin. I Alternativ 2 finns det även förslag för fröutbyte mellan jordbrukare.

I nuvarande frödirektiv, Alternativ 0, är småjordbrukare inte konkurrenskraftiga med storskaliga jordbruk. Alternativ 1 skulle öka den tekniska utvecklingen vilket medför att fröer som idag enbart räknas som kulturbeskrivande kan tas in på den kommersiella marknaden. Många småjordbruk skulle få tvingas till utökad teknologi och digitalisering av sina jordbruk. I Alternativ 2 skulle ytterligare fler kulturbeskrivande sorter lättare ha möjlighet att tas in på den kommersiella marknaden. I alternativet inkluderas även fröutbyte mellan jordbrukare, antingen med ett *ad hoc* regelverk eller utan regelverk men där fröutbytet görs enbart i syfte av marknadsföring.

Diskursanalysen visar på att det är ekologisk modernisering som är den diskurs som är mest dominant i förslaget då den digitalisering som förslaget innebär kan komma att påverka

småjordbrukare negativt. Inom hållbarhetsdiskursen ses en lösning från gräsrotsnivå till global nivå viktig och i detta förslag tappas småjordbrukares intressen på vägen och därmed dras slutsatsen att ekologisk modernisering är den diskurs som är den dominanta.

10. Diskussion

Resultatet pekar på hur kommissionen skulle vilja förändra rådande frödirektiv till ett direktiv som bättre möter målen i *The Green Deal*. Med hjälp av teknisk utveckling ska livsmedelssystemet bli mer motståndskraftigt men även bidra till att minska förlusten av den biologiska mångfalden (Europeiska Kommissionen (d), u.d.). I Alternativ 1 och 2 finns det mål för att nå en bättre biologisk mångfald inom jordbruket. En del problematik finns dock gällande den genetiska mångfalden i den ökande tekniska utveckling kring systematisk växtförädling som föreslås. Att genomföra någon form av växtförädling ses som det säkraste sättet är säkerställa att livsmedlet går att förtära utan några risker. I förslaget ska fler frösorter få tillgång till marknaden, men det måste först identifieras och det kan leda till att en del, eller många av dem, måste genomgå en växtförädling för att få säljas. Detta kan även innebära att en del fröer förändras till den grad att de räknas som genmodifierade, vilket inte är helt säkert, som det nämnts i resultatet.

I *Farm to Fork*- strategin är ett mål att skapa en mer rättvis ekonomisk avkastning, främja konkurrenskraften och rättvishandel (European Commission, u.d.). Resultatet pekar dock på att småjordbrukare fortsatt kommer vara utsatta och att deras åsikter i framttagandet av förslaget har inte belysts. Detta är något som bakgrunden och tidigare forskning också pekar på då EU:s gemensamma jordbrukspolitik grundas på idén om jordbruksexceptionalism (Swinbank & Daugbjerg, 2009:5–6) och småjordbrukare tenderar att ha mindre konkurrenskraft i denna typ av system (Förenta nationerna, u.d.). Kommissionens förslag om nytt frödirektiv skulle innebära en fortsatt effektivisering och storskalig produktion även om reglementen kring vilka frön som används och mål om friskare jordar är inkluderat i förslaget. Förslaget innebär en stor förändring i många länder mot en mer hållbar jordbrukssektor. Alternativ 1 i kommissionens förslag kan dock tolkas som ett sätt att vilja hjälpa småjordbrukare ur socioekonomiska problem och som samtidigt kan hjälpa förbättra miljön. Om Alternativ 1 och 2 kan genomföras kommer jordbrukares arbete förenklas med hjälp av de tekniska hjälpmedlen och livsmedelssäkerheten skulle med stor sannolikhet kunna förbättras.

Europeiska kommissionens förslag har inte stora prioriteringar för ett fröutbyte som bygger på kulturella grunder. Fröutbytet som föreslås handlar om antingen ett fröutbyte där jordbrukare kan byta fröer i syfte för marknadsföring eller att det ska ske under ett anpassat regelverk. Detta är något som inte går i samklang med FN:s definition av *farmers right* eller stämmer överens med La via Campesinas idé om frösuveränitet. Möjligheten att styra över sig egna produktion, både hur och vad som odlas, är en rättighet som det nya förslaget inte respekterar. En stor del av frösuveräniteten är också att kunna styra över hur förädlingen av fröet ska gå till. Att jordbrukare inte äger sina egna frön och ständigt är i beroendesituation till storföretagen kan ses som mycket problematiskt. Många problem kan födas ur denna typ av missnöje. I hållbarhetsdiskursen finns det ett större intresse för rättvis där det är viktigare att värna om alla genom hela kommunikationskedjan. Det blir tydligt att detta är en bristande punkt inom hållbar utveckling. Något som kan leda till en mer odemokratisk värld, men detta är något som det behövs mer forskning om.

En av Dryzeks (2012) kritiska punkter är att det är svårt att genomföra en social och ekologisk förändring i det marknadsliberala systemet. Den ”gröna tillväxten” bygger fortfarande på ekonomisk ojämlikhet och en fortsatt resursuthämtande ekonomi. Den idé som finns av ekologisk modernisering är bara en liten bråkdel av vad det faktiskt skulle innebära att inför detta system. Om några av de idéerna skulle kunna genomföras till fullo skulle hela det globala, ekonomiska systemet behöva ändras till en cirkulär ekonomi. Till dess är det nog tyvärr så som Dryzek (2012) säger, det verkar bara vara tomma ord.

11. Slutsatser

Enligt resultatet i undersökningen tydliggjordes det att EU kommissionens lagförslag om nytt frödirektiv skiljer sig åt då Alternativ 0 innebär att fortsätta som det är nu men med små ändringar som öppnar upp för möjligheten att föra ett mer hållbart jordbruk. Alternativ 1 innebär stora förändringar i rurala områden med stor utbyggnation av teknisk utveckling och innebär ett nytt digitalt arbetssätt för jordbrukare. Alternativ 2 bygger på Alternativ 1 men kräver fler hållbarhetsaktioner av medlemsländerna för att bättre nå målen i *The Green Deal*.

Alternativ 0 kommer inte märkbart ha några effekter på småjordbrukare. Alternativ 1 kan komma att ha stora effekter för småjordbrukare då det kräver inskolning i ett digitalt arbetssätt och det skulle kräva en utbyggnation av tekniska lösningar på deras gårdar. Vem som ska betala för denna utbyggnation är inte klargjort i förslaget. Alternativ 2 skulle också innebära en stor förändring för småjordbrukare, då samma förändringar som föreslås i Alternativ 1 skulle appliceras här, samt att kraven på hur de odlar bättre måste nå målen i *The Green Deal*. Alternativ 2 öppnar upp för möjligheten för fröutbyte, något som kan ge positiva effekter för småjordbrukare.

Diskursanalysen tyder på att ekologisk modernisering är den mest dominanta diskursen i lagförslaget, om än en marginell skillnad. Den största skillnaden fanns i att hållbarhetsdiskursen ser att alla aktörer från lokal till global nivå måste hjälpas kooperativt för att nå en hållbar utveckling, och i detta förslag kommer småjordbrukares intressen inte fram i tillräckligt stor grad och de kan komma att drabbas hårt av den digitalisering som föreslås.

Litteraturförteckning

Alvehus, J., 2016. *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. 1:3 red. Stockholm: Liber AB.

Bergström, G. & Boréus, K., 2018. Samhällsvetenskaplig text. och diskursanalys. i: G. Bergström & K. Boréus, red. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB, pp. 17-48.

Bolander, E. & Fejes, A., 2015. Diskursanalys. i: A. Fejes & R. Thornberg, red. *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB, pp. 90-114.

Boréus, K. & Kohl, S., 2018. Innehållsanalys. i: K. Boréus & G. Bergström, red. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB, pp. 49-89.

Connelly, J., Smith, G., Benson, D. & Saunders, C., 2012. *Politics and the Environment, From Theory to Practice*. 3 red. Abingdon & New York: Routledge.

Dryzek, J. S., 2012. *The politics of the earth*. 3 red. Oxford: Oxford University Press.

Dryzek, J. S., 2022. *The Politics of the Earth. Environmental Discourses*. Forth edition red. Oxford: Oxford University Press.

European Commission, 2021. *Commission staff working document. Study on the Union's options to update the existing legislation on the production and marketing of plant reproductive material*, Bryssel: European Commission.

European Commission, u.d. *European Commission, Food Safety*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
[Använd 10 12 2021].

Europeiska Kommissionen (b), u.d. *Europeiska Kommissionen*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv
[Använd 10 12 2021].

Europeiska Kommissionen (a), u.d. *Europeiska Kommissionen webbplats*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_sv
[Använd 23 11 2021].

Europeiska Kommissionen (c), u.d. *The common agricultural policy at a glance*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en
[Använd 03 11 2021].

Europeiska Kommissionen (d), u.d. *Europeiska Kommissionen*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/agriculture-and-green-deal_sv
[Använd 10 12 2021].

Europeiska Kommissionen (e), u.d. *Europeiska Kommissionen*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/food/plants/plant-reproductive-material/legislation/future-eu-rules-plant-and-forest-reproductive-material_en
[Använd 04 01 2022].

Europeiska kommissionens webbplats, u.d. *Europeiska Kommissionen*. [Online]
Available at: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/international-cooperation/international-organisations/un-sustainable-development-goals_sv
[Använd 26 12 2021].

Förenta Nationerna, u.d. *InfoMEA*. [Online]
Available at: <https://www.informea.org/en/node/493128>
[Använd 14 12 2021].

Fogelfors, H., 2020. *Vår Mat, Odling av åker- och trädgårdsgrödor. Biologi förutsättningar och historia*. 1:3 red. Lund: Studentlitteratur AB.

ICF (a), 2021. *ICF*. [Online]
Available at: <https://www.icf.com/company/about>
[Använd 10 12 2021].

ICF (b), 2021. *ICF*. [Online]
Available at: <https://www.icf.com/50years>
[Använd 10 12 2021].

ICF, 2021. *Data gathering and analysis to support a Commission study on the Union's options to update the existing legislation on the production and marketing of plant reproductive material*, Bryssel: European Commission.

Peschard, K. & Randeria, S., 2020. 'Keeping seeds in our hands': the rise of seed activism. *The journal of Peasant Studies*, 47(4), pp. 613-647.

Swinbank, A. & Daugbjerg, C., 2009. An Introduction to Agricultural Exceptionalism in EU Farm Policy and the GATT. i: C. D. a. A. Swinbank, red. *Ideas, Institutions, and Trade: The WTO and the Curious Role of EU Farm Policy in Trade Liberalization*. Oxford: Oxford Scholarship Online, pp. 1-25.

Thornberg, R. & Fejes, A., 2015. Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. i: A. Fejes & R. Thornberg, red. *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB, pp. 256-278.

Vetenskapsrådet, 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4 red. u.o.:Elanders Gotab.

Widén, P., 2015. Kvalitativ textanalys. i: A. Fejes & R. Thornberg, red. *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB, pp. 176-193.